Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

20. prosinca 2017.*

„Žalba – Državne potpore – Digitalna televizija – Potpora za uvođenje digitalne zemaljske televizije u udaljenim i manje urbaniziranim područjima – Subvencija u korist operatora platformi digitalne zemaljske televizije – Odluka kojom se mjere potpore proglašavaju djelomično nespojivima s unutarnjim tržištem – Pojam ‚državne potpore' – Prednost – Usluga od općeg gospodarskog interesa – Definicija – Margina prosudbe država članica"

U spojenim predmetima C-66/16 P do C-69/16 P,

povodom četiriju žalbi na temelju članka 56. Statuta Suda Europske unije, podnesenih 5. veljače 2016.,

Comunidad Autónoma del País Vasco,

Itelazpi SA, sa sjedištem u Zamudiju (Španjolska) (C-66/16 P),

Comunidad Autónoma de Cataluña,

Centre de Telecomunicacions i Tecnologies de la Informació de la Generalitat de Catalunya (CTTI), sa sjedištem u Hospitaletu de Llobregat (Španjolska) (C-67/16 P),

Navarra de Servicios y Tecnologías SA, sa sjedištem u Pamploni (Španjolska) (C-68/16 P),

Cellnex Telecom SA, prije Abertis Telecom SA, sa sjedištem u Barceloni (Španjolska),

Retevisión I SA, sa sjedištem u Barceloni (Španjolska) (C-69/16 P),

koje zastupaju J. Buendía Sierra, A. Lamadrid de Pablo i M. Bolsa Ferruz, *abogados*,

žalitelji,

a druge stranke postupka su:

Europska komisija, koju zastupaju P. Němečková, É. Gippini Fournier i, B. Stromsky, u svojstvu agenata,

tuženik u prvom stupnju,

SES Astra SA, sa sjedištem u Betzdorfu (Luksemburg), koji zastupaju F. González Díaz i V. Romero Algarra, *abogados*, kao i F. Salerno, odvjetnik,

intervenijent u prvom stupnju,

* Jezik postupka: španjolski

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: T. von Danwitz, predsjednik vijeća, C. Vajda, E. Juhász, K. Jürimäe (izvjestiteljica) i C. Lycourgos, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Wathelet,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 7. rujna 2017.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Comunidad Autónoma del País Vasco (autonomna zajednica Baskija, Španjolska) i Itelazpi SA (predmet C-66/16 P) (u daljnjem tekstu: žalitelji u predmetu C-66/16 P), Comunidad Autónoma de Cataluña (autonomna zajednica Katalonija, Španjolska) i Centre de Telecomunicacions i Tecnologies de la Informació de la Generalitat de Catalunya (CTTI) (predmet C-67/16 P), Navarra de Servicios y Tecnologías, SA (predmet C-68/16 P) (u daljnjem tekstu: žalitelj u predmetu C-68/16 P) kao i Cellnex Telecom SA i Retevisión I SA (predmet C-69/16 P) (u daljnjem tekstu zajedno nazvani: žalitelji) svojim žalbama traže ukidanje sljedećih presuda:

– u predmetu C-66/16 P, presude Općeg suda Europske unije od 26. studenoga 2015., Comunidad Autónoma del País Vasco i Itelazpi/Komisija (T-462/13, EU:T:2015:902; u daljnjem tekstu: presuda T-462/13);

– u predmetu C-67/16 P, presude Općeg suda Europske unije od 26. studenoga 2015., Comunidad Autónoma de Cataluña i CTTI/Komisija (T-465/13, neobjavljena, EU:T:2015:900; u daljnjem tekstu: presuda T-465/13);

– u predmetu C-68/16 P, presude Općeg suda Europske unije od 26. studenoga 2015., Navarra de Servicios y Tecnologías/Komisija (T-487/13, neobjavljena, EU:T:2015:899; u daljnjem tekstu: presuda T-487/13);

– u predmetu C-69/16 P, presude Općeg suda Europske unije od 26. studenoga 2015., Abertis Telecom i Retevisión I/Komisija (T-541/13, neobjavljena, EU:T:2015:898; u daljnjem tekstu: presuda T-541/13) (u daljnjem tekstu zajedno nazvane: pobijane presude)

kojima je Opći sud odbio njihove tužbe za poništenje Odluke Komisije 2014/489/EU od 19. lipnja 2013. o državnoj potpori SA.28599 ((C 23/2010) (ex NN 36/2010, ex CP 163/2009)) Kraljevine Španjolske za uvođenje digitalne zemaljske televizije u udaljenim i manje urbaniziranim područjima (osim u Kastilji – La Mancha) (SL 2014., L 217, str. 52.; u daljnjem tekstu: sporna odluka).

Okolnosti spora i sporna odluka

2 Okolnosti spora Opći sud izložio je u točkama 1. do 22. pobijanih presuda. Za potrebe ovog postupka moguće ih je sažeti kako slijedi.

3 Ovi predmeti odnose se na niz mjera koje su španjolska tijela poduzela u okviru prelaska s analognog na digitalno emitiranje u Španjolskoj na cijelom španjolskom državnom području, osim u Comunidad Autónoma de Castilla-La-Mancha (autonomna zajednica Kastilja – La Mancha, Španjolska) (u daljnjem tekstu: predmetna mjera).

4 Kraljevina Španjolska uvela je zakonski okvir za promicanje procesa prelaska s analognog na digitalno emitiranje, posebno proglašavanjem Leya 10/2005 de Medidas Urgentes para el Impulso de la Televisión Digital Terrestre, de Liberalización de la Televisión por Cable y de Fomento del Pluralismo (Zakon 10/2005 kojim se uspostavljaju hitne mjere u cilju razvoja digitalne zemaljske televizije, liberalizacije kabelske televizije i promicanja pluralizma) od 14. lipnja 2005. (BOE br. 142 od 15. lipnja 2005., str. 20562.) i Real Decreta 944/2005 por el que se aprueba el Plan técnico nacional de la televisión digital terrestre (Kraljevski dekret 944/2005 o odobrenju nacionalnog tehničkog programa u korist digitalne zemaljske televizije) od 29. srpnja 2005. (BOE br. 181 od 30. srpnja 2005., str. 27006.). Tim je kraljevskim dekretom propisano da nacionalne privatne i javne radiotelevizijske kuće osiguraju da 96 % odnosno 98 % populacije ima digitalnu zemaljsku televiziju (DZT).

5 Kako bi omogućila prelazak s analogne televizije na DZT, španjolska tijela podijelila su područje Španjolske na tri zasebne zone nazvane „zona I”, „zona II” i „zona III”. Zona II., o kojoj je riječ u ovim predmetima, obuhvaća manje urbanizirana i udaljena područja koja čine 2,5 % španjolskog stanovništva. U toj zoni radiotelevizijskim kućama zbog nedostatka poslovnog interesa nije bila povjerena digitalizacija, što je španjolska tijela navelo da uspostave javno financiranje.

6 U rujnu 2007. Consejo de Ministros (Vijeće ministara, Španjolska) usvojilo je Nacionalni program za prelazak na DZT, čiji je cilj bio postići stopu pokrivenosti španjolske populacije DZT-om sličnu postignutoj stopi pokrivenosti te populacije analognom televizijom u 2007., odnosno više od 98 % te populacije i cijele ili gotovo cijele populacije autonomnih zajednica Baskije, Katalonije i Navare (Španjolska).

7 Radi postizanja utvrđenih ciljeva pokrivenosti DZT-om, španjolska su tijela predvidjela dodjelu javnog financiranja, osobito kako bi se podržao postupak zemaljske digitalizacije u zoni II i, konkretnije, u unutrašnjosti pokrajina koje se nalaze u autonomnim zajednicama smještenima u toj zoni.

8 U veljači 2008. Ministerio de Industria, Turismo y Comercio (Ministarstvo industrije, turizma i trgovine, Španjolska) (u daljnjem tekstu: MITT) donijelo je odluku namijenjenu poboljšanju telekomunikacijske infrastrukture i određivanju kriterija i podjele financiranja mjera za razvoj društva informacija u okviru plana poznatog kao „Plan Avanza”. Proračun odobren na temelju te odluke bio je djelomično namijenjen za digitalizaciju televizije u zoni II.

9 Ta je digitalizacija provedena između srpnja i studenoga 2008. MITT je zatim prenio sredstva na autonomne zajednice, koje su preuzele obvezu da će vlastitim proračunskim sredstvima snositi ostale troškove vezane uz operaciju.

10 U listopadu 2008. Vijeće ministara Španjolske odlučilo je dodijeliti dodatna sredstva kako bi se proširila i upotpunila pokrivenost DZT-om u okviru projekata prelaska na digitalno emitiranje koji su se morali provesti tijekom prvog polugodišta 2009.

11 Zatim su autonomne zajednice pokrenule proces proširenja DZT-a. U tu su svrhu organizirale postupke javne nabave ili su to proširenje povjerile privatnim poduzetnicima. U pojedinim slučajevima autonomne zajednice zahtijevale su od općina da provedu navedeno proširenje.

12 Dana 18. svibnja 2009. Komisija je zaprimila pritužbu društva SES Astra SA koja se odnosila na navodni program potpora španjolskih tijela za prelazak s analogne na digitalnu televiziju u zoni II. Prema mišljenju SES-a Astra, taj program podrazumijevao je neprijavljenu potporu koja je uzrokovala narušavanje tržišnog natjecanja između platforme zemaljskog emitiranja i one satelitskog emitiranja.

13 Dopisom od 29. rujna 2010. Komisija je obavijestila Kraljevinu Španjolsku o svojoj odluci da pokrene postupak iz članka 108. stavka 2. UFEU-a koji se tiče predmetnog programa potpora za cijelo područje Španjolske, osim autonomne zajednice Kastilje – La Manche, regije u kojoj je pokrenut zaseban postupak.

14 Komisija je zatim donijela spornu odluku u čijem je članku 1. izreke odlučeno da se državna potpora dodijeljena operatorima platforme zemaljske televizije za uvođenje, održavanje i korištenje mreže digitalne zemaljske televizije u zoni II provodi nezakonito uz povredu odredbi članka 108. stavka 3. UFEU-a i da nije spojiva s unutarnjim tržištem, osim potpore koja je dodijeljena u skladu s načelom tehnološke neutralnosti. U članku 3. izreke te odluke određeno je da se od operatorâ DZT-a mora zatražiti povrat te nespojive potpore, neovisno o tome jesu li je dobili izravno ili neizravno.

15 U obrazloženju sporne odluke Komisija je ponajprije utvrdila da su različiti instrumenti koji su usvojeni na središnjoj razini te sporazumi koji su zaključeni i izmijenjeni između MITT-a i autonomnih zajednica predstavljali temelj sustava potpora za proširenje DZT-a u zoni II. U praksi, autonomne zajednice primjenjivale su smjernice španjolske vlade o proširenju DZT-a.

16 Kao drugo, Komisija je utvrdila da predmetnu mjeru treba smatrati državnom potporom u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a. S tim u vezi, ona je osobito navela da su španjolska tijela iznijela kao jedini primjer slučaj autonomne zajednice Baskije kako bi se pozvala na nepostojanje državne potpore u skladu s kriterijima koje je Sud postavio u presudi od 24. srpnja 2003., Altmark Trans i Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415) (u daljnjem tekstu: presuda Altmark). Međutim, Komisija je zaključila da nije zadovoljen prvi uvjet iz te presude (u daljnjem tekstu: prvi uvjet iz presude Altmark), prema kojemu, s jedne strane, poduzetniku koji je korisnik potpore mora doista biti povjereno izvršavanje obveza javne usluge te, s druge strane, te obveze moraju biti jasno utvrđene, nije bio, prema mišljenju Komisije, zadovoljen. Osim toga, u nedostatku jamčenja manjih troškova u općem interesu spomenute autonomne zajednice, nije zadovoljen ni četvrti uvjet iz spomenute presude (u daljnjem tekstu: četvrti uvjet iz presude Altmark).

17 Kao treće, Komisija je utvrdila da se predmetna mjera ne može smatrati državnom potporom koja je spojiva s unutarnjim tržištem, na temelju članka 107. stavka 3. točke (c) UFEU-a, unatoč činjenici što je ta mjera namijenjena postizanju precizno definiranoga cilja koji je od zajedničkog interesa i unatoč postojanju disfunkcije tog tržišta. Prema njezinu mišljenju, s obzirom na to da navedena mjera ne poštuje načelo tehnološke neutralnosti, ona nije proporcionalna i ne predstavlja prikladan instrument za osiguranje pokrivenosti besplatnih kanala stanovnicima zone II.

18 Kao četvrto, Komisija je smatrala da se, u nedostatku dostatno precizne definicije korištenja zemaljske platforme kao javne usluge, predmetna mjera ne može opravdati na temelju članka 106. stavka 2. UFEU-a.

Postupak pred Općim sudom i pobijane presude

19 Tužbama podnesenima tajništvu Općeg suda 30. kolovoza 2013. (predmeti T-462/13 i T-465/13), 6. rujna 2013. (predmet T-487/13) i 9. listopada 2013. (predmet T-541/13) žalitelji su pokrenuli postupak za poništenje sporne odluke.

20 Među tužbenim razlozima istaknutima u potporu svakoj od svojih tužbi svi žalitelji su istaknuli osobito tužbeni razlog koji se temelji na povredi članka 107. stavka 1. UFEU-a.

21 Opći sud odbio je u pobijanim presudama taj tužbeni razlog kao neosnovan.

22 Opći sud je u tu svrhu osobito odbio argumentaciju žaliteljâ prema kojoj se predmetna mjera ne može kvalificirati kao državna potpora u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a jer korisnicima nije dodijeljena gospodarska prednost, uz obrazloženje da su ispunjeni uvjeti iz presude od 24. srpnja 2003., Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415).

23 Kada je riječ o prvom uvjetu iz presude Altmark, Opći sud je u pobijanim presudama ocijenio da žalitelji nisu dokazali da je Komisija pogrešno zaključila da, zbog nepostojanja jasne definicije usluge korištenja zemaljske mreže kao javne usluge, taj uvjet nije bio ispunjen.

24 S tim u vezi, Opći sud je utvrdio da korištenje radiotelevizijske mreže DZT-a u zoni II ta država članica nije odredila kao uslugu od općeg gospodarskog interesa (u daljnjem tekstu: UOGI), u smislu prava Unije, ni na nacionalnoj razini ni na razini autonomne zajednice Baskije u međuinstitucionalnim sporazumima sklopljenima s potonjom.

25 U vezi s ostalim autonomnim zajednicama Opći sud je presudio da je Komisija u uvodnoj izjavi 114. sporne odluke pravilno utvrdila da niti jedna od autonomnih zajednica u vezi s kojima su se španjolska tijela pozvala na postojanje UOGI-ja nije iznijela argumente kojima se moglo dokazati da je korištenje zemaljske mreže bilo javna usluga.

26 Nasuprot tomu, u točki 78. presude T-462/13 (EU:T:2015:902), točki 79. presude T-465/13 (EU:T:2015:900) i točki 106. presude T-541/13 (EU:T:2015:898), Opći sud je presudio, kao što su to iznijeli i žalitelji u predmetima u kojima su donesene te presude, da je Komisija počinila pogrešku koja se tiče prava time što je, podredno, u uvodnoj izjavi 121. sporne odluke utvrdila očitu pogrešku španjolskih tijela pri definiranju određene platforme za korištenje radiodifuzijske mreže.

27 Međutim, Opći sud je zaključio da, iako je Komisija pogrešno zaključila da je definicija određene platforme za korištenje radiodifuzijskih mreža očita pogreška španjolskih tijela, prvi uvjet iz presude Altmark nije bio ispunjen zbog nepostojanja jasne i precizne definicije predmetne usluge kao javne usluge, kao što je to Komisija i utvrdila u uvodnim izjavama 119. do 125. sporne odluke.

28 Opći sud je u vezi s četvrtim uvjetom iz presude Altmark u točki 88. presude T-462/13 (EU:T:2015:902) i u točki 123. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) odbio argumente žaliteljâ u predmetima u kojima su donesene te presude u vezi s postojanjem navodne pogreške Komisije, u dijelu u kojem je ona u spornoj odluci utvrdila da taj uvjet nije ispunjen.

29 Opći sud je, međutim, u točki 85. presude T-465/13 (EU:T:2015:900) i u točki 63. presude T-541/13 (EU:T:2015:898) ocijenio da je Komisija, u prvoj od njih, počinila pogrešku koja se tiče prava, dok je u drugoj presudi povrijedila svoju obvezu obrazlaganja jer je ograničila ispitivanje toga je li ispunjen četvrti uvjet iz presude Altmark samo na slučaj autonomne zajednice Baskije, iako je bila svjesna činjenice da je postupak javne nabave pokrenut radi proširenja pokrivenosti DZT-om u drugim autonomnim zajednicama. U vezi s kumulativnošću uvjetâ iz presude od 24. srpnja 2003., Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415), Opći sud je međutim zaključio da, s obzirom na to da prvi uvjet iz presude Altmark nije ispunjen, spornu odluku ne treba poništiti.

30 Štoviše, budući da nijedan drugi tužbeni razlog žaliteljâ nije prihvaćen, Opći sud odbio je sve tužbe za poništenje.

Zahtjevi stranaka

31 Svojim žalbama žalitelji od Suda zahtijevaju da:

– ukine pobijane presude;

– konačno odluči o njihovim tužbama za poništenje i poništi spornu odluku i

– Komisiji naloži snošenje troškova.

32 Komisija i društvo SES Astra od Suda traže da odbije žalbe i da žaliteljima naloži snošenje troškova.

33 Odukom Suda od 28. ožujka 2017. predmeti C-66/16 P do C-69/16 P spojeni su u svrhu usmenog dijela postupka i donošenja presude.

O žalbama

34 U potporu svojim žalbama žalitelji navode jedini žalbeni razlog koji je na sličan način izražen u svim žalbama.

35 Taj žalbeni razlog temelji se na pogrešci koja se tiče prava u vezi s tumačenjem članka 14., članka 107. stavka 1. i članka 106. stavka 2. UFEU-a kao i Protokola br. 26 o uslugama od općeg interesa i Protokola br. 29 o sustavu javne radiodifuzije u državama članicama. Taj žalbeni razlog podijeljen je u šest dijelova.

36 Prvi dio temelji se na tomu da je Opći sud prekoračio granice nadzora očite pogreške pri ispitivanju raznih akata kojima se definira i dodjeljuje zadaća UOGI-ja. Drugi dio žalbenog razloga temelji se pogrešci koja se tiče prava jer je u pobijanim presudama ograničena margina prosudbe kojom države članice raspolažu glede načina pružanja UOGI-ja iz definicije potonjega. Treći dio žalbenog razloga temelji se pogreškama Općeg suda u analizi odredaba nacionalnog prava relevantnih za definiciju UOGI-ja. Četvrti dio žalbenog razloga temelji se pogrešci koja se tiče prava jer Opći sud nije smatrao da se UOGI-ji mogu definirati ili dodijeliti jednom ili više poduzetnika putem više akata. Peti dio žalbenog razloga temelji se pogrešci koja se tiče prava jer Opći sud nije presudio da definicija i dodjela UOGI-ja ne zahtijevaju upotrebu konkretne formule ili izričaja. Šesti dio žalbenog razloga temelji se na pogrešci koja se tiče prava jer je Opći sud odbio primjenjivost Protokola br. 29 o sustavu javne radiodifuzije u državama članicama.

Uvodna očitovanja

Dopuštenost žalbi

37 SES Astra ističe da su žalbe u cijelosti nedopuštene jer su žalitelji svojim jedinim žalbenim razlogom, ovisno o slučaju, samo zatražili od Suda da provjeri ocjenu činjenica i dokaza koju je izvršio Opći sud, iako se uopće nisu pozivali na njihovo iskrivljavanje ili su propustili navesti dijelove pobijanih presuda koje osporavaju.

38 Ne dirajući time u pojedinačno ispitivanje dopuštenosti dijelova jedinog žalbenog razloga istaknutog u tim žalbama, treba zaključiti da ih se ne može smatrati u cijelosti nedopuštenima.

39 Naime, u barem nekim dijelovima jedinog žalbenog razloga istaknutog u tim žalbama, s jedne strane, iznose se pravna pitanja jer se njima osporava tumačenje koje je Opći sud dao prvom uvjetu iz presude Altmark i doseg sudskog nadzora koji je on izvršio u vezi s tim uvjetom te se, s druge strane, precizno navode pobijani dijelovi presuda čije se ukidanje traži.

40 Stoga treba odbaciti argumente koje je iznio SES Astra u prilog tomu da su žalbe nedopuštene u cijelosti.

Bespredmetnost jedinog žalbenog razloga u predmetima C-66/16 P i C-68/16 P

41 Komisija tvrdi da je jedini žalbeni razlog u predmetima C-66/16 P i C-68/16 P bespredmetan u dijelu u kojem se odnosi na povredu članka 107. stavka 1. UFEU-a. SES Astra smatra da je taj žalbeni razlog također bespredmetan u dijelu u kojem se odnosi na povredu članka 106. stavka 2. UFEU-a.

42 Te stranke u biti smatraju da navedeni žalbeni razlog ne može dovesti do ukidanja presude T-462/13 (EU:T:2015:902) ili presude T-487/13 (EU:T:2015:899) jer se taj isti razlog odnosi samo na prvi uvjet iz presude Altmark. Međutim, s obzirom na kumulativnost uvjeta iz presude od 24. srpnja 2003., Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415), ako Sud prihvati jedini žalbeni razlog, slijedi da je Opći sud potvrdio Komisijinu ocjenu da nije ispunjen četvrti uvjet iz presude Altmark.

43 Žalitelji u predmetu C-66/16 P i žalitelj u predmetu C-68/16 P smatraju da, čak i ako četvrti uvjet iz presude Altmark nije ispunjen, jedini žalbeni razlog može dovesti do ukidanja presude T-462/13 (EU:T:2015:902) i presude T-487/13 (EU:T:2015:899) jer se Opći sud pozvao na navodno nepostojanje jasne definicije UOGI-ja da bi potvrdio Komisijinu ocjenu o nespojivosti potpore s obzirom na članak 106. stavak 2. UFEU-a.

– Jedini žalbeni razlog u dijelu u kojem se temelji na povredi članka 107. stavka 1. UFEU-a

44 Treba podsjetiti da kvalifikacija kao „državne potpore” zahtijeva ispunjavanje svih uvjeta iz članka 107. stavka 1. UFEU-a. Tako u svrhu kvalificiranja državnom potporom ta odredba osobito pretpostavlja postojanje prednosti koja se daje određenom poduzetniku (vidjeti u tom smislu presudu od 22. listopada 2015., EasyPay i Finance Engineering, C-185/14, EU:C:2015:716, t. 35. i 36. kao i navedenu sudsku praksu).

45 S tim u vezi, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, člankom 107. stavkom 1. UFEU-a nije pokrivena državna intervencija koja se smatra naknadom u smislu protučinidbe za usluge koje su obavili poduzetnici koji su korisnici radi izvršavanja obveza pružanja javne usluge, pri čemu poduzetnici u praksi nemaju financijsku korist te ta intervencija stoga ne dovodi do toga da se ti poduzetnici stavljaju u povoljniji tržišni položaj u odnosu na konkurentske poduzetnike (presuda od 22. listopada 2015., EasyPay i Finance Engineering, C-185/14, EU:C:2015:716, t. 45. kao i navedena sudska praksa).

46 Međutim, da bi se u konkretnom slučaju izbjeglo da se takvu naknadu smatra državnom potporom, moraju biti ispunjeni uvjeti predviđeni u točkama 88. do 93. presude od 24. srpnja 2003, Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415).

47 Stoga, kao prvo, poduzetnik primatelj potpore mora izvršavati obveze obavljanja javne usluge i te obveze moraju biti jasno definirane. Kao drugo, parametri na temelju kojih se izračunava naknada moraju biti unaprijed utvrđeni na objektivan i transparentan način. Kao treće, naknada ne smije premašiti iznos potreban za pokrivanje svih ili dijela troškova nastalih izvršavanjem obveza pružanja javne usluge. Kao četvrto, potrebna razina naknade mora se odrediti na temelju analize troškova koje bi prosječni poduzetnik, dobro vođen i odgovarajuće opremljen, kako bi mogao ispuniti zahtjeve javne usluge, imao pri izvršenju tih obveza.

48 Iz navedenoga slijedi da je državnu intervenciju koja ne odgovara jednom ili više uvjeta iz prethodne točke ove presude moguće smatrati državnom potporom u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a (vidjeti u tom smislu presudu od 24. srpnja 2003., Altmark, C-280/00, EU:C:2003:415, t. 94).

49 Stoga, s obzirom na kumulativnost uvjeta iz presude od 24. srpnja 2003., Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415), činjenica da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava smatrajući da jedan od tih uvjeta nije ispunjen ne dovodi do ukidanja presude T-462/13 (EU:T:2015:902) ili presude T-487/13 (EU:T:2015:899) ako je usto – bez počinjenja pogreške koja se tiče prava – utvrdio da nije ispunjen još neki od njih.

50 U ovom slučaju treba navesti da je u točkama 89. i 90. presude T-462/13 (EU:T:2015:902) Opći sud odbio prvi dio tužbenog razloga tužbe za poništenje, koji se temelji na nepostojanju gospodarske prednosti, u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, s obrazloženjem da ni u jednom trenutku nisu bili kumulativno ispunjeni svi uvjeti iz presude od 24. srpnja 2003., Altmark (CC280/00, EU:C:2003:415). S tim u vezi pozvao se na analizu prvog i četvrtog uvjeta iz presude Altmark, na temelju koje je potvrdio, u točkama 79. i 88. presude T-462/13 (EU:T:2015:902), ocjenu Komisije prema kojoj ti uvjeti nisu bili ispunjeni.

51 Slijedeći taj primjer Opći sud je u presudi T-487/13 (EU:T:2015:899) ispitao prvi i četvrti uvjet iz presude Altmark, u okviru analize drugog tužbenog razloga iz tužbe za poništenje koji je žalitelj naveo u prvostupanjskom postupku, a koji se temeljio na povredi članka 106. stavka 2. UFEU-a. Nakon što je odbio argumente tog žalitelja o ispunjenju tih dvaju uvjeta, Opći sud je u točki 126. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) presudio da, s obzirom na to da su uvjeti iz presude od 24. srpnja 2003., Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415), kumulativni, Komisija nije počinila očitu pogrešku koja se tiče prava kada je utvrdila, kao prvo, da postoji državna potpora u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a i, kao drugo, da ta potpora nije bila spojiva s unutarnjim tržištem na temelju članka 106. stavka 2. UFEU-a.

52 Međutim, budući da je cilj jedinog žalbenog razloga osporavanje ocjene Općeg suda u vezi s prvim uvjetom iz presude Altmark, bez kritiziranja te ocjene u pogledu četvrtog uvjeta, treba utvrditi da taj uvjet sam po sebi nije takve prirode da čini nevaljanom presudu T-462/13 (EU:T:2015:902) ili presudu T-487/13 (EU:T:2015:899) u vezi s postojanjem gospodarske prednosti u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, pa stoga ni takav da dovodi do njihova ukidanja.

53 Stoga jedini žalbeni razlog u predmetima C-66/16 P i C-68/16 P treba smatrati bespredmetnim u dijelu u kojem se odnosi na povredu članka 107. stavka 1. UFEU-a.

– Jedini žalbeni razlog u dijelu u kojem se temelji na povredi članka 106. stavka 2. UFEU-a

54 U članku 106. stavku 2. UFEU-a navedeno je da poduzeća kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa podliježu pravilima sadržanima u Ugovorima, a osobito pravilima o tržišnom natjecanju, i to u mjeri u kojoj primjena takvih pravila ne sprečava, *de iure* ili *de facto*, obavljanje posebnih zadaća koje su im povjerene, kao i to da se na razvoj trgovine ne smije utjecati u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno interesima Unije.

55 Kada je riječ o odnosu između uvjeta iz sudske prakse proizašle iz presude od 24. srpnja 2003., Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415), i ispitivanja mjere potpore na temelju članka 106. stavka 2. UFEU-a, iz sudske prakse Suda proizlazi to da najprije treba provesti nadzor nad poštovanjem uvjeta utvrđenih tom sudskom praksom, i to prilikom razmatranja pitanja treba li mjeru o kojoj je riječ kvalificirati kao državnu potporu. To pitanje, naime, prethodi onom kojem je svrha provjeriti, prema potrebi, je li nespojiva potpora ipak potrebna za obavljanje zadaće povjerene korisniku predmetne mjere na temelju članka 106. stavka 2. UFEU-a (vidjeti u tom smislu presudu od 8. ožujka 2017., Viasat Broadcasting UK/Komisija, C-660/15 P, EU:C:2017:178, t. 34.).

56 Budući da su ciljevi koji se žele postići uvjetima iz presude od 24. srpnja 2003., Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415), i onima nužnima za primjenu članka 106. stavka 2. UFEU-a u načelu različiti, Sud je presudio da Komisija, kako bi ispitala mjeru na temelju članka 106. stavka 2. UFEU-a, ne mora ispitivati poštovanje drugog i trećeg uvjeta utvrđenog sudskom praksom iz presude od 24. srpnja 2003., Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415) (vidjeti u tom smislu presudu od 8. ožujka 2017., Viasat Broadcasting UK/Komisija, C-660/15 P, EU:C:2017:178, t. 33.). Ipak, kako navodi i nezavisni odvjetnik u točki 97. svojeg mišljenja, prvi uvjet iz presude Altmark – u skladu s kojim poduzetniku koji je korisnik mora doista biti povjereno izvršavanje obveza javne usluge koje moraju biti jasno definirane – primjenjuje se također u slučaju odstupanja iz članka 106. stavka 2. UFEU-a (vidjeti u tom smislu presude od 21. ožujka 1974., BRT i Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs, 127/73, EU:C:1974:25, t. 22. kao i od 11. travnja 1989., Saeed Flugreisen i Silver Line Reisebüro, 66/86, EU:C:1989:140, t. 56.).

57 U ovom predmetu, iz točke 99. presude T-462/13 (EU:T:2015:902) proizlazi to da je Opći sud uputio na njezine točke 42. do 79., u vezi s prvim uvjetom iz presude Altmark, da bi utvrdio da Komisija može s pravom smatrati da operaterima zemaljskih mreža u Baskiji nije povjereno izvršavanje jasno određenoga UOGI-ja. Opći sud je stoga zaključio da ta institucija nije počinila pogrešku koja se tiče prava smatrajući, u uvodnoj izjavi 172. pobijane odluke, da se ne može uputiti na odstupanje iz članka 106. stavka 2.

58 Slično tomu, u točki 126. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) Opći sud je iz nepostojanja valjane definicije UOGI-ja zaključio da Komisija nije počinila pogrešku smatrajući da predmetna mjera nije bila spojiva s unutarnjim tržištem, na temelju članka 106. stavka 2. UFEU-a.

59 Iz toga proizlazi da je Opći sud u presudi T-462/13 (EU:T:2015:902) i presudi T-487/13 (EU:T:2015:899) utemeljio svoju ocjenu članka 106. stavka 2. UFEU-a na prvom uvjetu iz presude Altmark.

60 Stoga treba utvrditi da jedini žalbeni razlog u presudama C-66/16 P i C-68/16 P, u dijelu u kojem se odnosi na prvi uvjet iz presude Altmark, može dovesti do ukidanja presude T-462/13 (EU:T:2015:902) i presude T-487/13 (EU:T:2015:899) jer se temelji na povredi članka 106. stavka 2. UFEU-a.

61 U tim uvjetima, unatoč bespredmetnosti jedinog žalbenog razloga u predmetima C-66/16 P i C-68/16 P u dijelu koji se temelji na povredi članka 107. stavka 1. UFEU-a, treba ispitati različite dijelove tog žalbenog razloga kada se odnose na pitanje definicije UOGI-ja za potrebe članka 106. stavka 2. UFEU-a.

Jedini žalbeni razlog

Prvi dio

– *Argumentacija stranaka*

62 Prvim dijelom jedinog žalbenog razloga žalitelji prigovaraju Općem sudu da je pogrešno primijenio sudsku praksu Suda i Općeg suda, prema kojoj definiciju UOGI-ja od strane države članice Komisija može dovesti u pitanje samo u slučaju očite pogreške.

63 Žalitelji navode da se Opći sud, da bi potvrdio Komisijinu ocjenu u dijelu koji se odnosi na prvi uvjeti iz presude Altmark, u točki 79. presude T-462/13 ((EU:T:2015:902), u točki 80. presude T-465/13 (EU:T:2015:900), u točki 101. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) i u točki 110. presude T-541/13 (EU:T:2015:898) pozvao samo na to da predmetna definicija UOGI-ja od strane španjolskih tijela nije

bila dovoljno „jasna i precizna” a da, usto, nije presudio da je takva definicija bila „očito pogrešna”. Naprotiv, Opći sud je i sam priznao postojanje disfunkcije predmetnog tržišta i to da je predmetna usluga djelatnost koja se može kvalificirati kao UOGI.

64 S obzirom na navedeno, žalitelji smatraju da je Opći sud očito prekoračio granicu nadzora očite pogreške iz članka 14., članka 106. stavka 2. i članka 107. stavka 1. UFEU-a te Protokola br. 26 o uslugama od općeg interesa.

65 Komisija smatra da je prvi dio žalbenog razloga bespredmetan ili, u svakom slučaju, neosnovan.

66 SES Astra smatra da je prvi dio žalbenog razloga nedopušten i, u svakom slučaju, neosnovan.

– *Ocjena Suda*

67 Žalitelji u prvom dijelu svojeg jedinog žalbenog razloga ističu to da je Opći sud u biti počinio pogrešku koja se tiče prava kada je presudio da prvi uvjet iz presude Altmark nije bio ispunjen jer nije postojala jasna i precizna definicija predmetne usluge kao UOGI-ja a da nije provjerio je li definicija tog UOGI-ja očito pogrešna. Na taj je način Opći sud ignorirao marginu prosudbe država članica prilikom definiranja UOGI-ja, koja se može ograničiti samo u slučaju očite pogreške.

68 Kao prvo, budući da je cilj prvog dijela žalbenog razloga utvrđivanje toga je li Opći sud izvršio primjeren sudski nadzor Komisijine ocjene u vezi s prvim uvjetom iz presude Altmark, treba napomenuti to da žalitelji ističu pravno pitanje koje je Sud nadležan ispitati u okviru žalbe. Argument SES-a Astra koji se temelji na navodnoj nedopuštenosti tog dijela stoga treba odbaciti.

69 Kao drugo, u vezi s meritumom spora, treba napomenuti to da države članice imaju pravo, u skladu s pravom Unije, odrediti doseg i organizaciju svojih UOGI-ja uzimajući u obzir, osobito, ciljeve svoje nacionalne politike (vidjeti u tom smislu presudu od 21. prosinca 2011., ENEL, C-242/10, EU:C:2011:861, t. 50. i navedenu sudsku praksu).

70 U tom pogledu, države članice raspolažu širokom diskrecijskom ovlašću (vidjeti u tom smislu presudu od 8. svibnja 2013., Libert i dr., C-197/11 i C-203/11, EU:C:2013:288, t. 88.), koju Komisija može dovesti u pitanje samo u slučaju očite pogreške (vidjeti u tom smislu presudu od 18. veljače 2016., Njemačka/Komisija, C-446/14 P, neobjavljenu, EU:C:2016:97, t. 44.).

71 Međutim, kako je Opći sud pravilno presudio u točki 51. presude T-462/13 (EU:T:2015:902), točki 51. presude T-465/13 (EU:T:2015:900), točki 98. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) i točki 80. presude T-541/13 (EU:T:2015:898), ovlast država članica u vezi s definiranjem UOGI-ja nije neograničena.

72 Iz točke 89. presude od 24. srpnja 2003., Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415), proizlazi, s tim u vezi, da je cilj prvog uvjeta iz te presude utvrditi je li poduzetniku korisniku stvarno bilo povjereno izvršavanje obveza javne usluge i, kao drugo, jesu li te obveze bile jasno definirane u nacionalnom pravu.

73 Kao što je nezavisni odvjetnik u biti naglasio u točkama 112. i 114. do 117. svojeg mišljenja, cilj tog uvjeta je transparentnost i pravna sigurnost koja zahtijeva to da su ispunjeni minimalni uvjeti u vezi s postojanjem više akata tijela javne vlasti u kojima su na dovoljno precizan način određeni u najmanju ruku narav, trajanje i doseg obveza pružanja javne usluge koje terete poduzetnike zadužene za njihovo izvršavanje. Naime, u nedostatku jasne definicije tih objektivnih kriterija, nije moguće kontrolirati obuhvaća li pojam UOGI-ja određenu djelatnost.

74 Iz toga slijedi da, suprotno navodima žaliteljâ, Opći sud nije pogrešno ocijenio doseg nadzora koji je morao izvršiti u vezi s definiranjem usluge od strane države članice kao UOGI-ja, u dijelu u kojem je presudio da zbog nepostojanja jasne definicije predmetne usluge kao UOGI-ja prvi kriterij iz presude Altmark nije bio ispunjen.

75 Taj zaključak ne dovodi u pitanje argument žaliteljâ prema kojem nije sporno da predmetno tržište ne funkcionira i da je predmetna usluga djelatnost koja se može kvalificirati kao UOGI. Naime, kao što je naveo nezavisni odvjetnik u točki 122. svojeg mišljenja, te okolnosti nisu relevantne za utvrđivanje je li predmetnim poduzetnicima stvarno povjereno izvršavanje obveza javne usluge aktom tijela javne vlasti i jesu li te obveze jasno definirane.

76 U tim uvjetima, prvi dio jedinog žalbenog razloga valja odbiti kao neosnovan.

Drugi dio

– *Argumentacija stranaka*

77 Drugim dijelom jedinog žalbenog razloga žalitelji tvrde da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava kada je presudio da bi u samu definiciju UOGI-ja nužno trebala biti uključena tehnologija za pružanje te usluge da bi se za tu tehnologiju moglo smatrati da je obuhvaćena širokom diskrecijskom ovlašću priznatom državama članicama.

78 Prema mišljenju žaliteljâ, države članice imaju široku diskrecijsku ovlast koja im omogućuje ne samo „definiranje” UOGI-ja nego i njegovo „pružanje, naručivanje i organiziranje”, što nužno uključuje mogućnost odabira konkretne tehnologije za njegovo pružanje. Ta ovlast proizlazi iz Protokola br. 26 o uslugama od općeg interesa i Protokola br. 29 o sustavu javne radiodifuzije u državama članicama kao i sudske prakse Suda i Općeg suda.

79 Nadalje, žalitelji u predmetima C-66/16 P, C-67/16 P i C-69/16 P navode to da su presuda T-462/13 (EU:T:2015:902), presuda T-465/13 (EU:T:2015:900) i presuda T-541/13 (EU:T:2015:898) nedosljedne jer je u njima Opći sud, među ostalim, presudio da španjolska tijela pri definiranju usluge korištenja mreže DZT-a kao UOGI-ja nisu smjela diskriminirati ostale platforme.

80 Komisija i SES Astra tvrde da je drugi dio jedinog žalbenog razloga bespredmetan.

– *Ocjena Suda*

81 Drugim dijelom svojeg jedinog žalbenog razloga žalitelji u biti kritiziraju pobijane presude u dijelu u kojem je Opći sud u njima ograničio marginu prosudbe država članica samo na definiranje UOGI-ja te tako nije poštovao postojanje takve ovlasti u vezi s odabirom konkretnih načina pružanja UOGI-ja.

82 Treba utvrditi da se taj argument temelji na pogrešnom tumačenju pobijanih presuda.

83 Kao prvo, žalitelji i sami priznaju da je Opći sud u točki 50. presude T-462/13 (EU:T:2015:902), točki 50. presude T-465/13 (EU:T:2015:900), točki 97. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) i točki 79. presude T-541/13 (EU:T:2015:898) izrijekom priznao, pozivajući se na članak 1. prvu alineju Protokola br. 26, da nacionalna, regionalna i lokalna tijela raspolažu širokom diskrecijskom ovlašću u pogledu pružanja, naručivanja i organiziranja UOGI-ja u najvećoj mogućoj mjeri povezanih s potrebama korisnika.

84 Kao drugo, suprotno navodima žaliteljâ, iz pobijanih presuda ni na koji način ne proizlazi da je Opći sud presudio to da bi u kvalifikaciju usluge kao UOGI-ja nužno trebala biti uključena tehnologija za njezino pružanje.

85 Naime, kao što proizlazi iz ispitivanja prvog dijela ovog žalbenog razloga, Opći sud se ograničio na ocjenjivanje je li u ovom slučaju ispunjen prvi uvjet iz presude Altmark u vezi s uslugom korištenja mreže DZT-a. S tim u vezi, Opći sud je ispitao je li u pogledu te usluge ispunjen zahtjev za jasnu definiciju UOGI-ja u smislu tog uvjeta, ispitujući osobito jesu li ispunjeni minimalni kriteriji iz točke 73. ove presude. Pritom nije odlučio o načinu na koji je predmetnu uslugu trebalo ispravno definirati u nacionalnom pravu da bi udovoljavala prvom uvjetu iz presude Altmark.

86 U tim uvjetima, u predmetima C-66/16 P, C-67/16 P i C-69/16 P žalitelji se nisu mogli pozivati na postojanje navodne nedosljednosti koja bi postojala u presudama T-462/13 (EU:T:2015:902), T-465/13 (EU:T:2015:900) i T-541/13 (EU:T:2015:898).

87 Stoga valja odbiti drugi dio jedinog žalbenog razloga kao neosnovan.

Treći dio

– Argumentacija stranaka

88 Trećim dijelom jedinog žalbenog razloga žalitelji predbacuju Općem sudu da je iskrivio tekst predmetnih nacionalnih odredbi i sudske prakse koja se na njih odnosi i da je stoga iznio tvrdnje koje su očito suprotne njihovu sadržaju i da je određenim dokazima pridao značenje koje im ne pripada.

89 Žalitelji kao prvo iznose to da je Opći sud očito iskrivio tekst nacionalnih odredbi na koje se, među ostalim, selektivno pozvao. Konkretno, u Leyu 32/2003, General de Telecomunicaciones (Opći zakon 32/2003 o telekomunikacijama) od 3. studenoga 2003. (BOE br. 264. od 4. studenoga 2003., str. 38890.; u daljnjem tekstu: Zakon 32/2003) korištenje radijske i televizijske mreže izričito je kvalificirano kao „usluga od općeg interesa”. U tom pogledu, suprotno onomu što je presudio Opći sud u točki 57. presude T-462/13 (EU:T:2015:902), točki 57. presude T-465/13 (EU:T:2015:900), točki 104. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) i točki 86. presude T-541/13 (EU:T:2015:898), moguće je povjeriti obveze UOGI-ja svim operaterima jednog sektora, osobito da bi se zajamčila univerzalnost te usluge. To je zapravo cilj španjolskog zakonodavstva u području radiodifuzije kada ono propisuje obveze minimalne pokrivenosti primjenjive na cijeli sektor o kojem je riječ. Osim toga, u različitim normativnim aktima koje su donijela španjolska tijela izričito se poziva na zemaljsku tehnologiju, suprotno tumačenju Općeg suda.

90 Kao drugo, žalitelji smatraju da pobijane presude sadrže tvrdnje koje su očito suprotne elementima podnesenima na ispitivanje Općem sudu. Potonji je pogrešno utvrdio da žalitelji nisu ni u jednom trenutku mogli odrediti koje su obveze javne usluge povjerene operaterima mreže DZT-a, bilo španjolskim zakonom bilo ugovorima o korištenju, a kamoli da su o tome podnijeli dokaz (točka 72. presude T-462/13 (EU:T:2015:902), točka 73. presude T-465/13 (EU:T:2015:900), točka 115. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) i točka 103. presude T-541/13 (EU:T:2015:898)). U tom pogledu žalitelji upućuju na sporazume koje su baskijska tijela sklopila s društvom Itelazpi (predmet C-66/16 P), na javni ugovor potpisan između katalonskih tijela i Retevisióna, na pripadajuću dokumentaciju za nadmetanje (predmet C-67/16 P), ugovore i sporazume koje je usvojila vlada Navarre (predmet C-68/16 P) kao i na ugovor i dokumentaciju za nadmetanje u vezi s javnom nabavom koju je organizirala Comunidad autónoma de La Rioja (autonomna zajednica Rioja, Španjolska) (predmet C-69/16 P).

91 Prema mišljenju žaliteljâ, ti akti su dovoljni da se zaključi da postoji pravilno definiran UOGI s odgovarajućim ovlaštenjem, u smislu sudske prakse Suda i članka 4. Odluke Komisije 2005/842/EZ od 28. studenoga 2005. o primjeni odredaba članka [106. stavka 2. UFEU-a] na državne potpore u obliku naknada za pružanje javnih usluga koje se dodjeljuju određenim poduzetnicima kojima je povjereno obavljanje usluga od općeg gospodarskog interesa (SL 2005., L 312, str. 67.). Ti su se akti naveli tijekom upravnog postupka kao i tijekom postupka pred Općim sudom.

92 K tomu, kada je riječ o autonomnim zajednicama različitima od autonomne zajednice Baskije, Opći sud je pogrešno presudio u točki 62. presude T-465/13 (EU:T:2015:900), točki 113. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) i točki 92. presude T-541/13 (EU:T:2015:898) da ti akti nisu podneseni tijekom upravnog postupka i da ih Komisija nije bila dužna ispitivati tijekom analize prvog uvjeta iz presude Altmark jer je ona morala znati za postupke javne nabave organizirane u tim autonomnim zajednicama, s obzirom na to da je imala na raspolaganju dokumentaciju za nadmetanje u vezi s tim postupcima i bila upoznata s identitetom ugovaratelja. Prema mišljenju žaliteljâ, Opći sud je trebao sankcionirati Komisiju jer nije uzela u obzir te postupke javne nabave na isti način kao što je to učinio u točki 85. presude T-465/13 (EU:T:2015:900) i točki 60. presude T-541/13 (EU:T:2015:898) u dijelu koji se odnosi na četvrti uvjet iz presude Altmark.

93 Žalitelji također smatraju da tvrdnja iz točke 58. presude T-462/13 (EU:T:2015:902), točke 58. presude T-465/13 (EU:T:2015:900), točke 105. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) i točke 87. presude T-541/13 (EU:T:2015:898) – prema kojoj se u tim istim aktima korištenje mreže DZT-a nije moglo na valjan način kvalificirati kao UOGI jer je Zakonom 32/2003 propisana obveza poštovanja načela tehnološke neutralnosti – predstavlja iskrivljavanje sadržaja tog zakona s obzirom na to da pretvara to načelo u smjernicu, a ne u pravilo koje ograničava ovlasti javnih tijela.

94 Kao treće, Opći sud je pogrešno zaključio o postojanju UOGI-ja ograničavajući se na analizu Zakona 32/2003, iako su postojali drugi elementi nacionalnog prava kojima se pojašnjavao taj zakon i o kojima se pred njim raspravljalo. Opći sud je morao uzeti u obzir sudsku praksu Tribunala Supremo (Vrhovni sud, Španjolska) u vezi s predmetnom mjerom i relevantnim španjolskim zakonodavstvom. Kada je riječ o Leyu 31/1987 de Ordenación de las Telecomunicaciones (Zakon 31/1987 o organizaciji telekomunikacija) od 18. prosinca 1987. (BOE br. 303 od 19. prosinca 1987., str. 37409.), kojim se konkretno zemaljska tehnologija kvalificira kao javna usluga, Opći sud ga je pogrešno zanemario u točki 71. presude T-462/13 (EU:T:2015:902), točki 72. presude T-465/13 (EU:T:2015:900) i točki 102. presude T-541/13 (EU:T:2015:898), s obrazloženjem da mu nije podnesen.

95 Komisija i SES Astra tvrde da je treći dio jedinog žalbenog razloga očito nedopušten.

– *Ocjena Suda*

96 Žalitelji u trećem dijelu svojeg jedinog žalbenog razloga ističu to da je Opći sud u biti počinio više pogrešaka koje se tiču prava u ocjeni odredaba nacionalnog prava koje, prema njihovu mišljenju, jasno definiraju predmetnu uslugu kao UOGI.

97 Valja kao prvo podsjetiti na ustaljenu sudsku praksu Suda prema kojoj je on na temelju članka 256. UFEU-a nadležan isključivo za to da, nakon što je Opći sud utvrdio ili ocijenio činjenice, nadzire njihovu pravnu kvalifikaciju i pravne posljedice koje je Opći sud iz njih izveo. Ocjena činjenica ne predstavlja, dakle, osim u slučaju iskrivljavanja dokaza podnesenih pred Općim sudom, pravno pitanje koje je kao takvo podložno nadzoru Suda (vidjeti osobito presudu od 10. studenoga 2016., DTS Distribuidora de Televisión Digital/Komisija, C-449/14 P, EU:C:2016:848, t. 43. i navedenu sudsku praksu).

98 Stoga, što se tiče ispitivanja u okviru žalbe ocjene Općeg suda glede nacionalnog prava, Sud je nadležan samo utvrditi je li došlo do iskrivljavanja tog prava (presuda od 10. studenoga 2016., DTS Distribuidora de Televisión Digital/Komisija, C-449/14 P, EU:C:2016:848, t. 44. i navedena sudska praksa).

99 U tom pogledu, iskrivljavanje mora biti jasno vidljivo iz dokumenata, bez potrebe novog ocjenjivanja činjenica i dokaza (vidjeti osobito rješenje od 9. ožujka 2017., Simet/Komisija, C-232/16 P, neobjavljeno, EU:C:2017:200, t. 58. i navedenu sudsku praksu).

100 Kada je, kao prvo, riječ o ocjeni Zakona 32/2003, Opći sud je u točki 57. presude T-462/13 (EU:T:2015:902), točki 57. presude T-465/13 (EU:T:2015:900), točki 104. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) kao i točki 86. presude T-541/13 (EU:T:2015:898) ocijenio da se kvalifikacija usluge od javnog interesa iz tog zakona odnosi na sve njime obuhvaćene telekomunikacijske usluge, uključujući mreže radio i televizijskog emitiranja. Presudio je to da sama činjenica da je neka usluga definirana u nacionalnom pravu kao usluga od općeg interesa ne znači da je svim operatorima kojima je povjereno izvršavanje te usluge povjereno izvršavanje jasno utvrđenih obveza javne usluge u smislu presude od 24. srpnja 2003., Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415). Opći sud je među ostalim presudio da, s jedne strane, iz Zakona 32/2003 ne proizlazi da su sve telekomunikacijske usluge u Španjolskoj poprimile karakter UOGI-ja u smislu te presude i, s druge strane, da taj zakon izričito određuje da se usluge od općeg interesa u smislu tog zakona trebaju pružati u okviru sustava slobodnog tržišnog natjecanja.

101 S jedne strane, treba utvrditi da žalitelji nisu podnijeli nijedan dokaz iz kojeg bi očito proizlazilo da je Opći sud na taj način iskrivio sadržaj Zakona 32/2003.

102 S druge strane, u dijelu u kojem žalitelji kritiziraju zaključak koji je Opći sud izveo iz opće naravi tog zakona, konkretno to da se na temelju njega ne može zaključiti da je operatorima koji koriste zemaljsku mrežu povjereno izvršavanje jasno definiranih obveza javne usluge, u skladu s prvim uvjetom iz presude Altmark, treba utvrditi da, s obzirom na dvosmislene elemente iz tog zakona navedene u točki 100. ove presude, taj zaključak ne sadrži nijednu pogrešku koja se tiče prava.

103 Kada je riječ, kao drugo, o argumentu žaliteljâ koji se temelji na tomu da je Opći sud donio zaključke očito suprotne normativnim aktima koje su donijela španjolska tijela, a koja se izričito pozivaju na zemaljsku tehnologiju, treba razlikovati, s jedne strane, slučaj Baskije i, s druge strane, slučaj drugih autonomnih zajednica.

104 Kada je riječ, kao prvo, o autonomnoj zajednici Baskiji, žalitelji ističu to da sporazumi sklopljeni u toj autonomnoj zajednici određuju, u dovoljnoj mjeri, obveze javne usluge koje ima korisnik, Itelazpi, definirajući osobito narav i trajanje obveza javne usluge predmetnog poduzetnika i područje o kojem je riječ, narav isključivih prava i univerzalni karakter funkcije.

105 U tom pogledu, iz točaka 62. i 63. presude T-462/13 (EU:T:2015:902) proizlazi da je Opći sud ocijenio te sporazume. On je međutim presudio, u okviru svoje neovisne ocjene činjenica u predmetu, da se ni u jednoj odredbi sporazumâ izričito ne navodi da se korištenje zemaljske mreže smatra javnom uslugom.

106 U tom pogledu čini se da iz ocjene sporazumâ koju je Opći sud izvršio u ovom predmetu ne proizlazi da je došlo do iskrivljavanja njihova sadržaja. Konkretno, iz argumenata iznesenih u prilog ovom dijelu jedinog žalbenog razloga ne proizlazi nikakva očita materijalna netočnost u tumačenju koje je Opći sud dao tim sporazumima.

107 Osim toga, u vezi s autonomnim zajednicama različitima od Baskije, žalitelji u predmetima C-67/16 P, C-68/16 P i C-69/16 P ističu da je Opći sud u presudama T-465/13 (EU:T:2015:900), T-487/13 (EU:T:2015:899) i T-541/13 (EU:T:2015:898) ignorirao postojanje službenih akata iz točke 90. ove presude, u kojima je predmetna usluga definirana kao UOGI.

108 Taj je argument pogrešan. Naime, iz točaka 62. i 63. presude T-465/13 (EU:T:2015:900), točaka 113. i 114. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) i točaka 92. i 93. presude T-541/13 (EU:T:2015:898) proizlazi da Opći sud ne samo da je odbacio argumente žaliteljâ u vezi s tim aktima s obrazloženjem da ih španjolska tijela nisu podnijela u tijeku upravnog postupka kao primjer akata o dodjeli zadaća javne službe nego je i podredno ispitao sadržaj dokaza na koje se pozivaju žalitelji i presudio da nijedan drugi element iz tih dokumenata ne omogućava zaključak da je predmetna usluga bila UOGI u smislu presude od 24. srpnja 2003., Altmark (C-280/00, EU:C:2003:415). Žalitelji nisu osporili ni pravnu ocjenu Općeg suda iz tih točaka ni, *a fortiori*, podnijeli dokaze iz kojih proizlazi da je pri toj ocjeni Opći sud iskrivio sadržaj tih dokaza.

109 Kao treće, treba odbaciti argument žaliteljâ prema kojem je Opći sud ignorirao određene elemente nacionalnog prava koji su mu podneseni kao dokazi tijekom postupka, na način da je pogriješio u vezi sa dosegom Zakona 32/2003.

110 Naime, treba podsjetiti na to da Opći sud sam mora ocijeniti dokaze koji su mu podneseni. Međutim, on nije dužan, uz iznimku obveze poštovanja općih načela i postupovnih pravila o teretu dokazivanja i njihovu provođenju, i pod uvjetom da ne iskrivljuje dokazne elemente, obrazložiti na izričit način svoje ocjene vrijednosti svakog dokaznog elementa koji mu je dostavljen, osobito kada smatra da nije važan ili da nije relevantan za razrješenje spora (vidjeti u tom smislu presudu od 15. lipnja 2000., Dorsch Consult/Vijeće i Komisija, C-237/98 P, EU:C:2000:321, t. 50. i 51.).

111 U tom pogledu, s jedne strane, žalitelji ne iznose nikakav prigovor u vezi s navodnom povredom pravila postupka o teretu dokazivanja i provođenju dokaza koju je počinio Opći sud. S druge strane, iz dokaza koje su iznijeli žalitelji ne proizlazi očito da su predmetni akti bili bitni za ocjenu usluge korištenja zemaljskih mreža kao UOGI-ja.

112 Treba također napomenuti da je bespredmetan argument žaliteljâ koji se temelji na navodnom zanemarivanju Zakona 31/1987. Naime, iz točke 71. presude T-462/13 (EU:T:2015:902), točke 72. presude T-465/13 (EU:T:2015:900) i točke 102. presude T-541/13 (EU:T:2015:898) proizlazi da se Opći sud nije zadovoljio odbacivanjem argumenata žaliteljâ u vezi s tim aktima s obrazloženjem da mu oni nisu podneseni, već je odlučio, podredno, o važnosti tog zakona. Ocijenio je, u tom pogledu, da činjenica da su, na temelju Zakona 31/1987, radiodifuzijske zvučne i televizijske usluge preko zemaljskih valova javne usluge ne omogućuje, u svakom slučaju, zaključivanje da osim radiodifuzijskih usluga taj zakon definira i predmetnu uslugu kao javnu uslugu. Međutim, žalitelji u ovim žalbama ne navode da je Opći sud na bilo koji način iskrivio sadržaj Zakona 31/1987.

113 Stoga treći dio jedinoga žalbenog razloga treba odbaciti kao dijelom nedopušten i bespredmetan te odbiti kao dijelom neosnovan.

Četvrti dio

– Argumentacija stranaka

114 U četvrtom dijelu jedinog žalbenog razloga žalitelji iznose da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što je u točki 57. presude T-462/13 (EU:T:2015:902), točki 57. presude T-465/13 (EU:T:2015:900), točki 104. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) i točki 86. presude T-541/13 (EU:T:2015:898) odbio definiciju UOGI-ja iz Zakona 32/2003 s obrazloženjem da taj zakon nije sadržavao nikakvo ovlaštenje za obavljanje javne usluge.

115 Opći sud je na taj način pomiješao pojmove akata o „definiranju” i „povjeravanju” UOGI-ja, koji, suprotno onomu što je presudio, mogu biti dva različita akta, ovisno o podjeli nadležnosti u predmetnoj državi članici.

116 Komisija i SES Astra tvrde da je četvrti dio jedinog žalbenog razloga nedopušten.

– *Ocjena Suda*

117 U vezi s navodima žaliteljâ iz četvrtog dijela njihova jedinog žalbenog razloga, kojima oni predbacuju Općem sudu da je zahtijevao to da akt o definiranju UOGI-ja bude također i akt o povjeravanju UOGI-ja jednom ili više poduzetnika, treba utvrditi da se taj dio žalbenog razloga odnosi na pravilnost tumačenja prvog uvjeta iz presude Altmark koje je dao Opći sud, što je pravno pitanje. Stoga, argument Komisije i SES Astra koji se temelji na nedopuštenosti tog dijela žalbenog razloga treba odbiti.

118 U pogledu merituma, argument na kojem žalitelji temelje četvrti dio jedinog žalbenog razloga proizlazi iz očito pogrešnog tumačenja pobijanih presuda. Naime, suprotno navodima žaliteljâ, Opći sud nije isključio uporabu različitih akata radi, s jedne strane, definiranja UOGI-ja i, s druge strane, povjeravanja zadaća u vezi s tim UOGI-jima.

119 Opći sud je u točki 52. presude T-462/13 (EU:T:2015:902), točki 52. presude T-465/13 (EU:T:2015:900), točki 99. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) i točki 81. presude T-541/13 (EU:T:2015:898) izričito priznao da se odgovornost za upravljanje UOGI-jem može povjeriti predmetnom poduzetniku na temelju jednog ili više službenih akata, čiji oblik može utvrditi svaka država članica, s time da se u tim aktima moraju osobito navesti narav i trajanje obveza javne usluge te predmetni poduzetnici i područje.

120 Kao što je utvrđeno u točki 100. ove presude, Opći sud je, nakon toga, kao prvo presudio da sama činjenica da Zakon 32/2003 uslugu svrstava među usluge od općeg interesa ne podrazumijeva to da je svakom operateru koji pruža tu uslugu povjereno izvršavanje jasno definiranih obveza javne usluge u smislu prvog uvjeta iz presude Altmark.

121 Kao drugo, kao što je navedeno u točkama 103. do 108. ove presude, Opći sud je ispitao postoje li akti različiti od Zakona 32/2003 kojim je operaterima obuhvaćenima predmetnom mjerom stvarno povjereno izvršavanje jasno definiranih obveza javne usluge. Zaključio je, međutim, da španjolske vlasti nisu dokazale da je to bio slučaj u vezi s predmetnom uslugom.

122 Stoga valja odbiti četvrti dio jedinog žalbenog razloga kao očito neosnovan.

Peti dio

– *Argumentacija stranaka*

123 Petim dijelom svojeg jedinog žalbenog razloga žalitelji predbacuju Općem sudu da je pogrešno odbio njihov argument da je ispunjen prvi uvjet iz presude Altmark, u bitnom smatrajući da predmetni akti o definiranju i dodijeli UOGI-ja nisu formalno sadržavali u svojim odredbama pojam „javna usluga”. Prema mišljenju žaliteljâ, iz točke 63. presude T-462/13 (EU:T:2015:902), točke 58. presude T-465/13 (EU:T:2015:900), točke 91. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) i točke 93. presude T-541/13 (EU:T:2015:898) proizlazi da je Opći sud zahtijevao to da definicija predmetnog UOGI-ja u nacionalnom pravu izričito upućuje na pojam „javna usluga” da bi se mogla smatrati dovoljno jasnom i preciznom.

124 Komisija, bez izvođenja posebnog zaključka o tomu kako treba postupati s tim petim dijelom jedinog žalbenog razloga, naglašava da Opći sud u pobijanim presudama nije zahtijevao upotrebu određenog pojma u vezi definicijom UOGI-ja, već da je provjerio je li u nacionalnom zakonodavstvu pružanje usluge mreže bilo definirano kao UOGI.

125 SES Astra tvrdi da je peti dio jedinog žalbenog razloga očito nedopušten.

– *Ocjena Suda*

126 Petim dijelom svojeg jedinog žalbenog razloga žalitelji Općem sudu u biti prigovaraju da je usvojio formalistički pristup kada je zahtijevao da, radi udovoljavanja prvom uvjetu iz presude Altmark, predmetne odredbe nacionalnog prava o definiranju i dodjeljivanju zadaća UOGI-ja moraju sadržavati pojam „javna usluga”.

127 Treba utvrditi da se taj argument temelji na pogrešnom tumačenju pobijanih presuda. Naime iz točke 63. presude T-462/13 (EU:T:2015:902), točke 58. presude T-465/13 (EU:T:2015:900), točke 91. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) i točke 93. presude T-541/13 (EU:T:2015:898) ni na koji način ne proizlazi da je Opći sud zahtijevao korištenje pojma „javna usluga” radi udovoljavanja prvom uvjetu iz presude Altmark.

128 Stoga valja odbiti peti dio jedinog žalbenog razloga kao neosnovan.

Šesti dio

– *Argumentacija stranaka*

129 Šestim dijelom svojeg jedinog žalbenog razloga žalitelji predbacuju Općem sudu da je počinio pogrešku koja se tiče prava kada je u točkama 69. i 70. presude T-462/13 (EU:T:2015:902), točkama 70. i 71. presude T-465/13 (EU:T:2015:900), točkama 110. i 111. presude T-487/13 (EU:T:2015:899) i točkama 100. i 101. presude T-541/13 (EU:T:2015:898) presudio da se Protokol br. 29. o sustavu javne radiodifuzije u državama članicama ne odnosi na financiranje operatera platformi za emisiju signala o kojem je riječ s obrazloženjem da taj protokol upućuje samo na javne radiotelevizijske kuće.

130 Komisija smatra da je taj dio nedopušten i, u svakom slučaju, neosnovan.

131 SES Astra smatra da je šesti dio jedinog žalbenog razloga očito nedopušten i, u svakom slučaju, neosnovan.

– *Ocjena Suda*

132 Šestim dijelom svojeg jedinog žalbenog razloga žalitelji u biti predbacuju Općem sudu da je počinio više pogrešaka koje se tiču prava kada je presudio da Protokol br. 29. o sustavu javne radiodifuzije u državama članicama nije primjenjiv u ovom predmetu.

133 Taj dio treba odbaciti kao bespredmetan. Kao što ističe Komisija, žalitelji nisu naveli na koji način bi primjena Protokola br. 29. o sustavu javne radiodifuzije u državama članicama omogućila zaključak da je korisnicima predmetne mjere stvarno povjereno izvršavanje obveza javne usluge i da su te obveze jasno definirane u nacionalnom pravu.

134 Budući da nijedan od šest dijelova jedinog žalbenog razloga koji su iznijeli žalitelji u potporu svojim žalbama nije prihvaćen, potonje valja u cijelosti odbiti.

Troškovi

135 Na temelju članka 184. stavka 2. Poslovnika Suda, kad žalba nije osnovana, Sud odlučuje o troškovima. U skladu s člankom 138. stavkom 1. tog Poslovnika, koji se na temelju svojeg članka 184. stavka 1. primjenjuje na žalbeni postupak, stranka koja ne uspije u postupku dužna je, na zahtjev protivne stranke, snositi troškove.

136 S obzirom na to da su Komisija i SES Astra zahtijevali da se žaliteljima naloži snošenje troškova te da potonji nisu uspjeli u postupku, valja im naložiti snošenje troškova.

Slijedom navedenoga, Sud (četvrto vijeće) proglašava i presuđuje:

1. **Žalbe se odbijaju.**

2. **Nalaže se Comunidad Autónoma del País Vasco, Itelazpi SA, Comunidad Autónoma de Cataluña, Centre de Telecomunicacions i Tecnologies de la Informació de la Generalitat de Catalunya (CTTI), Navarra de Servicios y Tecnologías SA, Cellnex Telecom SA i Retevisión I SA snošenje troškova.**

Potpisi